

prof. dr hab. Grzegorz Leszczyński

Uniwersytet Warszawski

Krajobraz po transgresji. Literacka (nie)dorosłość wobec imperatywu wolności

Przedmiotem referatu jest transgresyjna koncepcja literatury i książki dla niedorosłych – siostrzanych dziedzin sztuki, które żywią się przekraczaniem granic, erozją martwych struktur, dekonstrukcją ukształtowanych przez kulturę, stałych i nienaruszalnych wzorców i norm. Zjawisko transgresji – paralelnie do platońskiej koncepcji *artes liberales* – występuje w siedmiu kręgach literackich, siedmiu książkowych „konstruktach wyzwolonych”: „podszytego dzieckiem” **pisarza**, który, pozbawiony immunitetu mędrca, przybrał maskę Trickstera; młodego **bohatera** – wiecznego rewolucjonisty, który tonem poważnym lub błazeńskim rzuca światu, wzorem nietzscheańskiego nadczłowieka, „święte nie”; **grafika** – prowokatora zmierzającego drogą dadaistów, surrealistów i abstrakcjonistów, twórcy eksperymentów artystycznych przekraczających granice sztuk wizualnych; **edytora**, nadającego książce charakter szalonej, nieokiełznanej ekspresji; **bibliotekarza**, rezygnującego ze swej uprzywilejowanej pozycji książkowego guru i strażnika treści nakazanych i zakazanych; **czytelnika**, dla którego lektura jest prowokacyjnym wyzwaniem do wolności; wreszcie **badacza**, który musiał pożegnać się z rolą rzeczoznawcy od spraw lektury, książki i czytelnictwa.

Według George’a Bataille’a „Dionizos jest bogiem święta, bogiem religijnej transgresji”. Bogiem książkowej transgresji jest niedorosły buntownik. Za jego sprawą kultura zorientowana na niedorosłą publiczność literacką przestała być monolitem, subordynującym hipotetycznego odbiorcę. Transgresja doprowadziła do współistnienia wielości kodów i akceptacji dla eksperymentu, choćby miał on przekraczać granice estetyczne lub etyczne.